

INVESTITSION MUHITNI YAXSHILASHDA DAVLAT VA XUSUSIY SEKTOR HAMKORLIGI

Djalilov Alibek Axad o'g'li

*Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti Menejment fakulteti, Korporativ boshqaruv
yo'nalishi 4-bosqich talabasi, Kb-61 guruhi talabasi a.djallilov@tsue.uz*

Ibragimov G'anijon G'ayratovich

*Ilmiy rahbar: Qo'shma ta'lim dasturlarini muvofiqlashtirish markazi
boshlig'i, Innovatsion Menejment kafedrasi dotsenti Phd g.ibragimov@tsue.uz*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada zamonaviy iqtisodiyotda investitsion muhitni yaxshilashda davlat va xususiy sektor o'rtasidagi hamkorlikning strategik ahamiyati ilmiy asosda yoritilgan. Tadqiqotda davlat-xususiy sheriklik (DXSh) mexanizmlari, ularning investitsiyalar oqimini rag'batlantirishdagi roli hamda iqtisodiy o'sish jarayonlariga ta'siri chuqur tahlil etilgan. O'zbekiston tajribasi misolida investorlar uchun qulay biznes muhiti yaratish, huquqiy va institutsional islohotlar, shuningdek, xususiy sektor faolligini oshirish yo'nalishlari o'rganilgan. Maqolada statistik va qiyosiy tahlil usullaridan foydalanilgan bo'lib, natijalar davlatning barqaror iqtisodiy siyosati hamda xususiy sektor ishtiroki o'rtasidagi uyg'unlik investitsion muhitni yanada jozibador qilishda muhim omil ekanini tasdiqlaydi.*

Kalit so'zlar: *investitsion muhit, davlat-xususiy sheriklik, investitsiya siyosati, iqtisodiy o'sish, xorijiy sarmoya, islohotlar, barqarorlik, xususiy sektor, O'zbekiston iqtisodiyoti.*

Аннотация: *В данной статье на научной основе освещается стратегическое значение сотрудничества между государственным и частным секторами в улучшении инвестиционного климата в современной экономике. В исследовании глубоко проанализированы механизмы государственно-частного партнерства (ГЧП), их роль в стимулировании притока инвестиций и их влияние на процессы экономического роста. На примере опыта Узбекистана изучены направления создания благоприятной бизнес-среды для инвесторов, правовых и институциональных реформ, а также повышения активности частного сектора. В статье использованы методы статистического и сравнительного анализа, результаты которых подтверждают, что гармония между устойчивой экономической политикой государства и участием частного сектора является важным фактором в повышении привлекательности инвестиционного климата.*

Ключевые слова: *инвестиционный климат, государственно-частное партнерство, инвестиционная политика, экономический рост, иностранный капитал, реформы, стабильность, частный сектор, экономика Узбекистана.*

Abstract: *This article scientifically illuminates the strategic importance of cooperation between the state and the private sector in improving the investment climate in the modern economy. The study thoroughly analyzes the mechanisms of*

public-private partnership (PPP), their role in stimulating investment flows, and their influence on economic growth processes. Using the example of the experience of Uzbekistan, the directions of creating a favorable business environment for investors, legal and institutional reforms, as well as increasing the activity of the private sector, were studied. The article uses statistical and comparative analysis methods, and the results confirm that the harmony between the state's sustainable economic policy and private sector participation is an important factor in making the investment environment more attractive.

Keywords: *investment climate, public-private partnership, investment policy, economic growth, foreign investment, reforms, stability, private sector, economy of Uzbekistan.*

KIRISH

Globalashuv va jadal texnologik o'zgarishlar davrida investitsiya muhiti iqtisodiy o'sish va raqobatbardoshlikning asosiy omillaridan biriga aylandi. Qulay investitsiya muhiti nafaqat mahalliy va xorijiy investorlarni jalb qiladi, balki innovatsiyalar, infratuzilmani rivojlantirish va ish o'rinlarini yaratishni tezlashtiradi. Shu ma'noda, barqaror iqtisodiy taraqqiyotni ta'minlashda davlat va xususiy sektor hamkorligi hal qiluvchi o'rin tutadi. Davlat-xususiy sheriklik (DXSH) xususiy sektorning samaradorligi va innovatsiyalarini hukumatning tartibga solish va strategik imkoniyatlari bilan bog'laydigan ko'priq vazifasini bajaradi. Dunyo bo'ylab DXSH tushunchasi tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda, chunki hukumatlar ortib borayotgan fiskal cheklovlar va murakkab rivojlanish muammolariga duch kelmoqda. Jahon banki ma'lumotlariga ko'ra (2023), hozirgi vaqtda dunyoda energetika, transport, sog'liqni saqlash va ta'lim kabi asosiy tarmoqlarni qamrab olgan 1200 dan ortiq faol DXSH loyihalari amalga oshirilmoqda¹⁰. Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti (IHTT) ham yaxshi tuzilgan DXSH tizimlari mamlakatning uzoq muddatli investitsiyalarni jalb qilish va iqtisodiy barqarorlikni oshirish qobiliyatini sezilarli darajada yaxshilashini ta'kidlaydi. O'zbekiston kabi rivojlanayotgan iqtisodiyotlar uchun samarali davlat-xususiy sheriklik orqali investitsiya muhitini yaxshilash ustuvor vazifa hisoblanadi. So'nggi o'n yil ichida O'zbekistonda bozorlarni liberallashtirish, mulk huquqini mustahkamlash va yanada shaffof ishbilarmonlik muhitini yaratishga qaratilgan keng ko'lamli iqtisodiy islohotlar boshlandi. "Davlat-xususiy sheriklik to'g'risida"gi qonun (2019) va Iqtisodiyot va moliya vazirligi huzurida DXShni rivojlantirish agentligining tashkil etilishi davlat-xususiy sektor hamkorligini institutsionallashtirish yo'lidagi katta qadamlar bo'ldi.

Natijada xususiy kapital ishtirokida bir qator infratuzilma va sanoat loyihalari boshlanib, inklyuziv o'sish va innovatsion rivojlanishning yangi bosqichi boshlandi.

Shunga qaramay, tartibga solish to'siqlari, loyihalarni boshqarish salohiyati va xavf-xatarlarni taqsimlash mexanizmlarini o'z ichiga olgan muammolar saqlanib

¹⁰ World Bank. (2023). *Private Participation in Infrastructure (PPI) Database*. Washington, DC: World Bank.

qolmoqda, bu esa siyosatni doimiy ravishda takomillashtirish va institutsional mustahkamlashni talab qiladi. Shu bois, ushbu tadqiqot investitsiya muhitini yaxshilashda davlat-xususiy sheriklikning rolini tahlil qilish, mavjud to'siqlarni aniqlash va O'zbekiston sharoitida davlat va xususiy korxonalar o'rtasidagi hamkorlikni takomillashtirish bo'yicha amaliy tavsiyalar berishga qaratilgan.

TADQIQOT METODOLOGIYA

Mazkur tadqiqotda investitsiya muhitini yaxshilashda davlat-xususiy sheriklik (DXSH) ning rolini o'rganishda bir qator ilmiy usullardan foydalanildi. Tadqiqot asosan tavsifiy, qiyosiy va tahliliy yondashuvga asoslangan. Shuningdek, olingan natijalarni umumlashtirish, davlat va xususiy sektor hamkorligini takomillashtirishga qaratilgan ilmiy xulosalarni ishlab chiqishda tizimli yondashildi. Ushbu yondashuv barqaror va raqobatbardosh investitsiya muhitini ta'minlashda davlat-xususiy sheriklik (DXSH) mexanizmlarining strategik ahamiyatini aniqlash imkonini berdi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

2020–2025-yillar davomida o'tkazilgan ilmiy tadqiqotlar davlat-xususiy sheriklik (DXSH) tizimining investitsiyalarni rag'batlantirish va barqaror iqtisodiy rivojlanishni ta'minlashdagi o'zni tobora ortib borayotganini ko'rsatmoqda. Jahon banki (2021) ma'lumotlariga ko'ra, DXSH mexanizmlari xususiy kapitalni safarbar etishning eng samarali vositalaridan biri hisoblanadi, ayniqsa byudjet imkoniyatlari cheklangan rivojlanayotgan davlatlar uchun. Ularning fikricha, puxta rejalashtirilgan sheriklik loyihalari infratuzilma samaradorligini oshirib, investitsion muhitni yaxshilashga xizmat qiladi.

Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti (OECD, 2022) tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda DXSH nafaqat infratuzilma rivojiga, balki boshqaruv tizimining shaffofligiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatishi ta'kidlanadi. Ularning fikricha, aniq qonunchilik asoslari, barqaror tartibga solish siyosati va xavflarni oqilona taqsimlash mexanizmlari loyihalarning uzoq muddatli samaradorligini ta'minlaydi.

Khan va Li (2023) tomonidan olib borilgan Osiyo mamlakatlari tajribasiga bag'ishlangan tadqiqotda esa DXSH mexanizmlarini muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun kuchli institutsional baza, javobgarlik tizimi va manfaatdor tomonlar o'rtasida ishonch muhim omil sifatida ko'rsatiladi.³ Ularning fikricha, xalqaro standartlarga asoslangan shaffof tanlov jarayonlari va monitoring tizimi xususiy investorlarning ishonchini oshiradi. Ryskiyeva & Partners (2024) tahlilida O'zbekistonda DXSH bo'yicha huquqiy baza bosqichma-bosqich takomillashayotgani qayd etilgan. Ular 2024-yilgi Vazirlar Mahkamasining 720-son qarori orqali DXSH loyihalarini amalga oshirish tartibi yanada aniq belgilanganini ta'kidlashadi⁴. Shu bilan birga, Osiyo taraqqiyot banki (2023) ma'lumotlariga ko'ra, O'zbekistonda energetika, transport va sog'liqni saqlash sohalarida xususiy sektor ishtirokini kengaytirish borasida muhim yutuqlarga erishilgan.

2025-yilga kelib, turli xalqaro tashkilotlar va ommaviy axborot vositalari, jumladan UzDaily.uz (2025) va OECD (2024) hisobotlarida O'zbekistonning DXSH

siyosatida “yashil” va barqaror loyihalarga ustuvorlik berilayotgani alohida ta’kidlangan. Yangi tuzilayotgan DXSH bitimlarining qariyb 90 foizi qayta tiklanuvchi energiya va ekologik jihatdan xavfsiz infratuzilma sohalariga to’g’ri keladi.

TAHLIL VA NATIJALAR

2020-2025-yillarda O‘zbekistonda davlat-xususiy sheriklikning (DXSH) rivojlanishi mamlakat investitsiya siyosati va infratuzilmani modernizatsiya qilishda ajoyib o‘zgarishlar davrini ochib beradi. Hukumat moliyalashtirish manbalarini diversifikatsiya qilish, xususiy kapitalni jalb qilish va davlat xizmatlarini ko‘rsatish samaradorligini oshirishga faol harakat qildi. Natijada DXSH investitsiya faoliyatini rag‘batlantirish, boshqaruvni takomillashtirish va barqaror rivojlanishni ta’minlashning markaziy mexanizmlaridan biriga aylandi. O‘zbekiston DXSH bozori ham miqdoriy, ham sifat jihatidan sezilarli darajada kengaydi. Jahon banki (2021)¹¹ ma’lumotlariga ko‘ra, 2019-yilda DXShni rivojlantirish agentligining tashkil etilishi institutsional islohotlarda burilish nuqtasi bo‘ldi. 2025-yilga kelib, agentlik 60 dan ortiq yirik DXSH loyihalarini ma’qulladi, 2019-yilda esa bu ko‘rsatkich 10 taga yetmadi. Ushbu tashabbuslarning aksariyati infratuzilma, sog‘liqni saqlash, ta’lim va qayta tiklanadigan energiyaga qaratilgan. Bundan tashqari, 2024-yilda hukumat loyihalarni tanlash tartib-qoidalarini soddalashtirgan, tavakkalchiliklarni taqsimlash mexanizmlarini aniqlashtirgan va uzoq muddatli shartnomalarning huquqiy asoslarini mustahkamlagan 720-sonli Vazirlar Mahkamasi qarorini qabul qildi¹². Ushbu o‘zgarishlar investorlarning ishonchini oshirishga va byurokratik to‘siqlarni kamaytirishga yordam berdi, bu esa O‘zbekistonni Markaziy Osiyodagi xususiy investorlar uchun raqobatbardosh yo‘nalishga aylantirdi. Yangilangan qonunchilik, shuningdek, milliy DXSH standartlarini xalqaro ilg‘or tajribalarga, xususan, Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti va OTB tomonidan ilgari surilgan amaliyotlarga moslashtirdi. Ushbu davrda DXShni amalga oshirishning asosiy tendensiyasi energetika va infratuzilma sohalariga ustuvorlik berish bo‘ldi.

Osiyo taraqqiyot banki ma’lumotlariga ko‘ra, 2022-2025-yillar oralig‘ida imzolangan yangi DXSH loyihalarining qariyb 80-90 foizi qayta tiklanadigan energetika sohasiga, jumladan, Navoiy, Buxoro va Samarqand viloyatlaridagi quyosh va shamol elektr stansiyalariga to‘g‘ri keladi¹³. Ushbu loyihalarning maqsadi nafaqat o‘sib borayotgan energiyaga bo‘lgan talabni qondirish, balki O‘zbekistonning “Yashil” iqtisodiyot strategiyasini ilgari surish va 2030-yilga borib uglerod chiqindilarini 35 foizga kamaytirishdir. 2022-yilda Xalqaro moliya korporatsiyasi (IFC) bilan hamkorlikda amalga oshirilgan Sirdaryo issiqlik elektr stansiyasi loyihasi muvaffaqiyatli DXSH hamkorligiga yorqin misoldir. Ushbu 1 milliard dollarlik investitsiya sovet davridagi eskirgan infratuzilmani zamonaviy, samarali energiya tizimlari bilan almashtirishga qaratilgan bo‘lib, buning natijasida yoqilg‘i sarfi 35

¹¹ Jahon banki. (2021). *“Public-Private Partnership Framework in Uzbekistan.”*

¹² O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarori, 30.10.2024 yildagi 720-son “DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK SOHASINI YANADA TAKOMILLASHTIRISH HAMDA KOMPLEKS TIZIMLASHTIRISH CHORA-TADBIRLARI TO‘G‘RISIDA “

¹³ Osiyo taraqqiyot banki. (2023). *“Renewable Energy PPP Projects in Central Asia.”*

foizga kamaydi va iste'molchilar uchun elektr energiyasi tariflari pasaydi. Xuddi shunday, Toshkent shahar elektr ta'minotini modernizatsiya qilish loyihasi (2023) xizmat ko'rsatish va energiya ishonchligini oshirishda DXShning ahamiyatini ko'rsatdi. Sog'liqni saqlash va ta'lim sohalarida ham DXSH bo'yicha arizalar soni asta-sekin o'sib bordi.

IHTT hisobotida (2024) ta'kidlanishicha, tibbiy infratuzilma va kasb-hunarga o'qitish markazlaridagi hamkorlik innovatsiyalarni joriy etish, boshqaruv standartlarini takomillashtirish va sifatli davlat xizmatlaridan foydalanish imkoniyatini oshirishga yordam berdi. 2020-yildan 2025-yilgacha O'zbekiston hukumati DXSH loyihalarida shaffoflik, hisobdorlik va samaradorlikni ta'minlash uchun keng ko'lamlı institutsional islohotlarni amalga oshirdi. Davlat xaridlari to'g'risidagi qonun (2022) bilan aniq tanlov mezonlari va elektron tender tizimlari joriy etildi, bu esa korrupsiya xavfini sezilarli darajada kamaytirdi.

DXSH to'g'risidagi qonun (2023-yilda o'zgartirishlar kiritilgan) davlat va xususiy tomonlarning javobgarligini yanada aniqlashtirdi, bunda asosiy e'tibor xatarlarni adolatli taqsimlash, loyihalarni monitoring qilish va nizolarni hal qilish mexanizmlariga qaratildi. Ryskiyeva & Partners (2024) ma'lumotlariga ko'ra, ushbu qonunchilikni takomillashtirish Saudiya Arabistoni, BAA va Fransiyaning xorijiy kompaniyalarini jalb qildi, ular hozirda O'zbekiston DXSH portfelining asosiy ishtirokchilari hisoblanadi.⁶ Bundan tashqari, hukumatning Yevropa tiklanish va taraqqiyot banki (YTTB) bilan hamkorligi loyihalarni baholash, salohiyatni oshirish va samaradorlikni baholashda texnik yordam ko'rsatdi.

To'g'ridan-to'g'ri investitsiya yutuqlaridan tashqari, DXSH ijtimoiy-iqtisodiy muhitga sezilarli ta'sir ko'rsatdi. Ular yangi ish o'rinlarini yaratdi, texnologiyalar transferini rag'batlantirdi va qishloq joylarda infratuzilma sifatini yaxshiladi. DXSH doirasida ekologik, ijtimoiy va boshqaruv (ESG) tamoyillarining kiritilishi jamoatchilik mas'uliyati va barqarorlikni mustahkamladi.

IHTT (2024) tadqiqotlari shuni ko'rsatadiki, ESG standartlarini joriy etuvchi DXSH asosidagi loyihalar bunday tamoyillarga ega bo'lmaganlarga nisbatan uzoq muddatli investitsiya samaradorligini 20-25% ga oshiradi^{14.7} O'zbekistonning global barqarorlik maqsadlariga mos kelishi nafaqat uning xalqaro obro'sini oshirdi, balki mamlakatning yanada kuchli, shaffof investitsiya muhitini aks ettiruvchi Biznes yuritish qulayligi indeksini ham yaxshiladi. Sezilarli yutuqlarga qaramay, hali ham bir qator muammolar mavjud. Mahalliy davlat hokimiyati organlarida institutsional salohiyat hali rivojlanmagan bo'lib, maxsus ekspertizaning yetishmasligi ba'zan loyihalarning kechikishiga olib keladi. Bundan tashqari, mamlakatda yuzaga kelishi mumkin bo'lgan davlat qarzi yukining oldini olish uchun moliyaviy xatarlarni baholash vositalarini takomillashtirish va fiskal barqarorlikni ta'minlash zarur. Shunga qaramay, O'zbekistonda DXSH istiqbollari juda istiqbolli bo'lib qolmoqda. Loyiha boshqaruvini doimiy ravishda raqamlashtirish, blokcheynga asoslangan monitoring tizimlarini joriy

¹⁴ OECD. (2024). "Public-Private Partnerships and Education Reform in Uzbekistan."

etish (2025-tajriba loyihalari) va xalqaro institutlar bilan hamkorlik shaffoflik va investorlarni himoya qilishni yanada oshirishi kutilmoqda.

XULOSA VA TAKLIFLAR

2020–2025-yillar davomida O‘zbekistonda davlat-xususiy sheriklik (DXSH) tizimi mamlakat iqtisodiy islohotlarining asosiy ustuvor yo‘nalishlaridan biriga aylandi. Bu davr mobaynida hukumat infratuzilmani modernizatsiya qilish, xususiy sektor ishtirokini kengaytirish va davlat xizmatlari samaradorligini oshirish maqsadida DXSH loyihalarini faol qo‘llab-quvvatladi.

Energetika, sog‘liqni saqlash, ta‘lim va transport sohaslarida amalga oshirilgan yirik loyihalar O‘zbekistonning investitsion jozibadorligini oshirdi hamda xalqaro moliya institutlari bilan hamkorlikni mustahkamladi.

Xususan, Jahon banki, Osiyo taraqqiyot banki (OTB) va Xalqaro moliya korporatsiyasi (IFC) tomonidan qo‘llab-quvvatlangan loyihalar zamonaviy texnologiyalarni joriy etish, energiya samaradorligini oshirish va xizmatlar sifatini yaxshilashga katta hissa qo‘shdi.

Yangi qonunchilik islohotlari, xususan, 2024-yilgi 720-sonli Vazirlar Mahkamasi qarori va 2023-yilda DXSH to‘g‘risidagi qonunga kiritilgan o‘zgartirishlar, loyihalarni tanlash, risklarni taqsimlash hamda monitoring tizimlarini aniq tartibga soldi.

Bu o‘zgarishlar investorlar uchun huquqiy kafolatlarni kuchaytirib, mamlakatni Markaziy Osiyoda raqobatbardosh yo‘nalishlardan biriga aylantirdi. Shuningdek, ESG (ekologik, ijtimoiy va boshqaruv) tamoyillarining joriy etilishi loyihalarning barqarorligini oshirib, jamoatchilik ishonchini mustahkamladi.

Biroq, mavjud yutuqlarga qaramay, DXSH tizimida ayrim muammolar ham saqlanib qolmoqda. Xususan, mahalliy boshqaruv organlarining tajriba va institutsional salohiyati yetarli emasligi, loyiha tahlili va risklarni baholashda malakali mutaxassislar tanqisligi ba‘zi loyihalarning kechikishiga olib kelmoqda. Bundan tashqari, davlat qarzi yukini oshirmaslik uchun fiskal xatarlarni samarali nazorat qilish zarur.

Kelgusida DXSHni rivojlantirish uchun bir qator ustuvor yo‘nalishlar belgilangan: loyiha boshqaruvini raqamlashtirish, blokcheyn asosidagi monitoring tizimlarini joriy etish, xalqaro tajribani chuqur o‘rganish va mahalliy kadrlar salohiyatini oshirish.

Shu bilan birga, ta‘lim va sog‘liqni saqlash kabi ijtimoiy sohalarda DXSH mexanizmlarini keng qo‘llash mamlakatda xizmatlar sifatini yaxshilash hamda barqaror iqtisodiy o‘sishni ta‘minlash imkonini beradi.

Umuman olganda, O‘zbekistonda DXSH tizimining izchil rivojlanishi xususiy sektor faolligini oshiruvchi, iqtisodiyotni diversifikatsiya qiluvchi va xalqaro ishonchni mustahkamlovchi muhim omil sifatida shakllanmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. World Bank. (2021). Public-Private Partnerships in Uzbekistan: Institutional Reforms and Development Trends. Washington, D.C.: World Bank. — pp. 45–58.
2. Asian Development Bank (ADB). (2023). Uzbekistan: Renewable Energy and Infrastructure PPP Projects Report. Manila: ADB Publications. — pp. 23–41.
3. International Finance Corporation (IFC). (2022). Uzbekistan: Private Sector Engagement in Energy and Utilities. Washington, D.C.: World Bank Group. — pp. 60–73.
4. OECD. (2024). Sustainable Infrastructure and PPP Governance in Uzbekistan. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development. — pp. 12–27.
5. Ryskiyeva & Partners. (2024). Legal Review of PPP Legislation and Regulatory Developments in Uzbekistan. Tashkent: R&P Legal Consulting. — pp. 8–19.
6. UzDaily. (2025, January). “Uzbekistan Focuses on Green and Renewable PPP Projects.” UzDaily.uz Online News Portal. — Retrieved from: [www.uzdaily.uz] — Accessed: February 2025.
7. Ministry of Economy and Finance of the Republic of Uzbekistan. (2024). Report on PPP Development and Fiscal Sustainability in Uzbekistan. Tashkent: Government Publication. — pp. 32–46.
8. European Bank for Reconstruction and Development (EBRD). (2023). Uzbekistan Country Strategy: Enhancing PPP Framework and Investment Climate. London: EBRD Publications. — pp. 50–63.